

Právní statut tridentské mše (1984)

Michael Davies

předmluva: P. Thomas C. Glover, J.C.D. (profesor kanonického práva v semináři sv. Pia X.)

Předmluva

Nic v katolické Církvi od Druhého vatikánského koncilu nezpůsobilo větší utrpení než změny v mešním ritu a jazyce mše. Změny nejen vyvolaly zmatení a znepokojení v oblasti věrouky, ale mnozí katolíci jsou také zmateni ohledně právního statutu tradičního ritu a nových mešních ritů. Aby byly poněkud osvětleny právní aspekty těchto změn, napsal Michael Davies, který je již znám díky svým pracem ohledně koncilu a liturgie, tento článek.

Kanonické právo je specializovaný předmět: dokonce i v minulosti o něm většina kněží během seminární výuky dostávala jen omezené poučení a laici měli jen málo příležitostí přijít s ním vůbec do styku. Nepřekvapuje, že v myslích mnoha katolíků panuje naprosté zmatení ohledně právního statutu mešních ritů. Existují tací, kteří věří, že bula Sv. Pia V. *Quo Primum* (zde) činí jakékoliv změny v mešním ritu nezákonnými a existuje ještě více těch, kteří se domnívají, že Apoštolská konstituce *Missale Romanum* zakázala starou mši a zavedla novou. **Žádná z těchto tezí v podrobném zkoumání neobstojí.**

Žádný papež nemůže zavázat své nástupce ve věcech disciplíny a bula sv. Pia V. byla disciplinární. Měla velmi blízko k dogmatickým dekretům Tridentského koncilu a dala obnovenou právní sílu mešnímu ritu, který se po mnoho staletí do značné míry nezměnil. Je dobré upozornit na riziko nerozváženosti při následném zasahování do ritu, jež kardinál Ottaviani a Bacci popsali jako nepřekonatelnou překážku proti herezi. Bula však zůstává disciplinární. Užívání silných výrazů a zákazu budoucích změn byly obvyklé v době, kdy byla vláda v Církvi mnohem méně centralizovaná než dnes, a **nebyly namířeny proti budoucím papežům.** Sama bula nepřímou uznává možnost změny, když nařizuje, že ani v budoucnu nemůže být žádný kněz stížen kanonickým trestem za užívání tohoto misálu.

Na druhou stranu konstituce *Missale Romanum* neodnímá kněžím tuto výsadu, vlastně ani **nenářizuje užívání nového misálu, ani nezakazuje užívání starého.**

Základní argumenty ohledně nového misálu jsou morální, nikoliv právní. Nesmí se zkoumat izolovaně, ale v kontextu věroučné a kázeňské revoluce, která se v Církvi od koncilu udála.

Je dobře si připomenout, že koncilní dokument o liturgii nařídil opatrnou revizi všech posvátných obřadů tak, aby byl jejich základní smysl učiněn jasnějším. Bylo by rozumné očekávat, že jakákoliv významná změna v misálu zdůrazní smírnou oběť a transsubstanciaci a přinejmenším nepřímou potřebu vysvěceného kněze pro to, abychom vůbec mohli mít mši. Tyto body byly v textu tradičního misálu skutečně dokonale jasné, takže potřeba reformy nebyla nutná.

Když se nový ritus objevil, tyto body nevyjasnil, ale naopak zastřel to, co bylo předtím jasné, a to do té míry, že někteří protestanti prohlásili, že shledávají novou mši přijatelnou, protože modlitby, která pokládali za nepřijatelné ve starém misálu, byly odstraněny. Tato změna kategoricky v rozporu s tím, co koncil nařídil, se také objevila, když se samotné nauky, které jsou středem mše, začaly měnit, nejen z vnějšku Církve, ale mění je i prestižní modernističtí teologové, kteří alespoň podle jména zůstávají katolíky.

Katolíci, kteří čelí takovéto falešné reformě v kontextu všeobecného zmatení v Církvi ústícího v chaos, mají právo a vlastně i povinnost pevně se přidržovat toho, co Církev vždy učila a činila. To musí být bezpečnou cestou a jedinou bezpečnou cestou. Toto je celá podstata tradičního katolicismu: není záležitostí jednotlivých katolíků, aby následovali to, čemu dávají přednost, nebo aby následovali spekulativní teology nějaké školy, kteří vedou rozpravu s jinými teology. **Kritériem není nějaká římská verze protestantského osobního úsudku, ale Bohem zaručená tradice katolické Církve.**

Je také důležité nabídnout opravný prostředek těm tradičním katolíkům, kteří právem zděšeni z toho, co se kolem nich děje, byli kvůli pochopitelnému nedostatku informací dovedeni k tomu, že reagují přehnaně, někteří až natolik, že tvrdí, že je nový mešní ritus ze své podstaty neplatný. Ještě důležitější je pomoci těm věrným katolíkům, kteří byli uvedeni v omyl v tom, že věří, že mají povinnost navštěvovat novou mši a

vyvarovat se staré. Také je třeba dokázat omyl modernistů, kteří se kvůli své halasné proklamaci svobody opravdu snaží vnutit své vlastní preference na místo církevních tradic a činí tak ve jménu poslušnosti, přičemž falešně tvrdí, že mají pro své kroky oporu v kanonickém právu. Článek Michaela Daviese je pro tyto účely obdivuhodně koncipován.

Thomas C. Glover, J.C.D., profesor kanonického práva v semináři sv. Pia X.

Právní statut tridentské mše

Michael Davies a Neri Capponi

Od zavedení nové mše v roce 1969 zastává mnoho tradičních katolíků včetně některých kněží názor, že bula *Quo Primum Tempore* papeže sv. Pia V. komukoliv včetně jeho nástupců na Petrově stolci znemožnila jakoukoliv změnu v římském misálu z roku 1570, a že misál papeže Pavla VI. je proto nezákonný. **Tento názor není prostě jen mylný, ale také zesměšňuje tradiční katolíky před kýmkoliv, kdo má alespoň trochu povědomí o právním jazyce církevních dokumentů.** Otec Thomas Glover, JCD, bývalý profesor kanonického práva v Econe vysvětluje:

Kanonické právo je specializovaný předmět: dokonce i v minulosti o něm většina kněží během seminární výuky dostávala jen omezené poučení a laici měli jen málo příležitostí přijít s ním vůbec do styku. Nepřekvapuje, že v myslích mnoha katolíků panuje naprosté zmatení ohledně právního statutu mešních ritů. Existují tací, kteří věří, že bula Sv. Pia V. Quo Primum činí jakékoliv změny v mešním ritu nezákonnými... Žádný papež nemůže zavázat své nástupce ve věcech disciplíny a bula sv. Pia V. byla disciplinární. Užívání silných výrazů a zákazu budoucích změn byly obvyklé v době, kdy byla vláda v Církvi mnohem méně centralizovaná než dnes, a nebyly namířeny proti budoucím papežům.

Papež versus papež

Základním právním principem je, že **rovnoprávný nemůže zavazovat rovnoprávného**: proto, jak vysvětlil P. Glover, žádný papež nemůže zavázat svého nástupce ve věcech disciplíny. Každý papež je během svého pontifikátu nejvyšším zákonodárcem a žádný jeho předchůdce mu nemůže zabránit ve výkonu této pravomoci ve věcech disciplíny. To znamená, že klauzule v papežských dokumentech, které například prohlašují, že mají natrvalo sílu zákona nebo že nemohou být nikdy revokovány nebo pozměněny, že navždy zůstanou v platnosti a mají sílu zákona, **se vztahují na duchovní do hodnosti kardinála.**

Taková slovní spojení jsou společná stovkám bul, jak může zjistit každý, kdo si zjedná přístup do *bullaria* (sbírky bul). Slovo „bula“ je mimochodem odvozeno od olovené pečeti, kterou byly stvrzovány papežské a královské dokumenty.

Bula může být definována jako apoštolský dopis s olovenou pečetí. Jezuité byli potlačeni papežem Klementem XIV. v roce 1773 instrukcí *Dominus ac Redemptor*, která užila stejných či podobných obrátů jaké se nacházejí v *Quo Primum* včetně výhrady, že tento řeholní řád nemůže být nikdy v budoucnu obnoven. Papež Pius VII. ale neviděl žádný nesoulad v tom, že přesně toto [obnovení] v roce 1814 učinil.

Ačkoliv měl papež Pavel VI. přísně vzato zákonné právo revidovat římský misál, neznamená to, že učinil správně, když se oddělil od praxe všech svých předchůdců, kteří nikdy nezavedli žádnou drastickou změnu v mešním ritu. Jde o nepřerušovanou tradici všech církví (včetně pravoslavných), skrze kterou lze dojít až ke kořenům v apoštolské době. Protestantští reformátoři v 16. století byli prvními, kteří tuto tradici přerušili a zavedli radikální liturgické reformy – samozřejmě s cílem, aby byla jejich veřejná bohoslužba v souladu s jejich heretickým přesvědčením.

Msgr. Klaus Gamber ve své knize *Reforma římské liturgie: její problémy a pozadí* nadnáší otázku toho, zda papež Pavel VI. překročil svou pravomoc, když zrušil tradiční ritus a nahradil jej novým, což je v protikladu k prosté revizi existujícího misálu k jaké dal Druhý vatikánský koncil pověřen. Než ale budeme diskutovat o tom, zda papež Pavel VI. zneužil svou pravomoc tím, že promulgoval nový misál, prozkoumejme právní statut tridentské mše po tomto promulgování [nového misálu].

Právní statut Quo Primum

Učinila Apoštolská konstituce *Missale Romanum* z 13. dubna 1969 užívání misálu promulgovaného sv. Piem V. nezákonným bez papežského indultu, podobného indultu, jaký získal kardinál Heenan v roce 1971, jenž mu umožňoval pokračovat v užívání misálu Anglie a Walesu? Nový mešní řád – *Novus Ordo Missae* – nebyl vlastně promulgován skrze *Missale Romanum*, ale až o tři dny později 6. dubna dekretem Posvátné kongregace ritů. Existují tři způsoby, jak může zákon včetně liturgických zákonů přestat platit:

- 1) Může být zrušen, tzn. zcela odvolán. Je-li zákon zrušen, musí to nový zákon konkrétně a jasně uvést. Neexistuje ani slovo v *Missale Romanum* nebo v promulgačním výnosu, které by rušilo *Quo Primum* nebo misál sv. Pia V.
- 2) Může být omezen. To znamená, že zákon stále zůstává v platnosti, ale byl nějakým způsobem upraven. To by přinejmenším znamenalo, že zákaz užívání jakéhokoliv jiného misálu než misálu sv. Pia V. se nevztahuje na misál papeže Pavla VI. Francouzský odborník na kanonické právo P. Raymond Dulac argumentoval, že ať je rozsah, na nějž byl *Quo Primum* zúžen jakýkoliv, stále je v platnosti trvalá výsada dovolující každému knězi užívat misál sv. Pia V.
- 3) Může být nahrazen. Nahrazení nastává, když má nový zákon vydaný oprávněným zákonodárcem očividně nahradit existující zákon, i když neobsahuje žádné specifické formulace rušící předešlé. Může být vznesen silný argument, že nový zákon papeže Pavla VI. nahradil *Quo Primum* včetně oné trvalé výsady [užívat misál sv. Pia V.].

Z argumentačních důvodů předpokládejme, že to skutečně nastalo a poté zkoumejme důsledky. Znamenalo by to, že by kněží měli celebrovat tradiční mši jen za podmínek vatikánské legislativy? V žádném případě.

Zvyky a užívání

Bula *Quo Primum* byla, pokud jde o římský ritus, první psanou legislativou upravující sloužení mše. Do roku 1570 se celebrování mše řídilo tím, co je známo jako zvykové právo, *ex consuetudine*. Způsob slavení mše v nějaké konkrétní zemi, oblasti nebo dokonce městě byl chráněn a regulován „**prastarým zvykem**“. V římském ritu neexistovala žádná přísná jednota s výjimkou toho, že byl užíván římský kánon, a tak se na mnoha místech vyskytovaly jasné odlišnosti. Způsob, jakým se mše slavila v Římě, Lyonu nebo Salisbury, se očividně lišil, ale ne natolik, aby to znamenalo ustavení odlišných mešních ritů jako v případě ambroziánského ritu v Miláně nebo mozarabského ritu v Toledu.

Správné jméno pro tyto variace je „užívání“. Proto v Anglii existovalo užívání v Salisbury, Herefordu, Yorku a Bangoru. Některé řeholní řády jako dominikáni měli svou vlastní variaci římského misálu.

Úcta k zavedeným zvykům a tradicím byla vždy prvotní charakteristikou toho, co Dietrich von Hildebrand nazval jako *sensus catholicus*, což se dá přeložit jako „katolické cítění“.

Sv. Pius V. názorně ukázal autentickou katolickou úctu k tradici v bule *Quo Primum*, když povolil zachování misálů, které byly nepřetržitě užívány po dobu 200 a více let.

Misál sv. Pia V. neučinil nic víc, než že kodifikoval mešní ritus, který se v Římě užíval po staletí s velmi malými změnami. Mešní ordinárium v prvním tištěném vydání římského misálu z roku 1474 je totožné s mešním ordináriem v misálu z roku 1570. Stejně jako všechny jiné misály užívané v římském ritu, řídil se i římský misál zvykovým právem až do doby psaného zákona *Quo Primum*, a to jistě představovalo prastarý zvyk.

To vyvolává zajímavou otázku ohledně statutu prastarého zvyku, regulovaného psaným zákonem. Odborníci na kanonické právo se shodují, že pokud se stane, že prastarý zvyk je upraven psaným zákonem, nepřebírá psaný zákon místo prastarého zvyku, ale je k němu přidán takovým způsobem, že je předmětná věc regulována jak prastarým zvykem, tak následným psaným zákonem, aniž by byl zrušen prastarý zvyk, který stále dále upravuje předmětnou věc. Proto měl každý kněz římského ritu přinejmenším do roku 1969 ze dvou důvodů oprávnění užívat misál sv. Pia V.: 1) protože tento misál představuje prastarý zvyk; 2) na základě trvalého indultu, který je v bule obsažen.

To vyvolává další otázku ohledně statutu prastarého zvyku, jestliže psaný zákon, který jej má upravovat již neplatí, což je stav, v němž se tradiční mše nachází, pokud by byla bula *Quo Primum* skutečně zrušena.

Sdílíme názor, že by se mše znovu navrátila ke svému původnímu statutu prastarého zvyku a byla by

chráněna zvykem, pokud by ji zákonodárce nezrušil konkrétní zmínkou. Ani papež Pavel VI., ani papež Jan Pavel II. žádnou takovou konkrétní zmínku neučinili. Usuzujeme, že přinejmenším na základě ustanoveného zvyku by všichni celebranti měli mít svobodu užívat misál sv. Pia V. a všichni věřící z něj mít užitek.

28. října 1974 Posvátná kongregace Božího kultu vydala oznámení podepsané kardinálem Knoxem a arcibiskupem Bugninim popírající, že může být tridentská mše celebrována pod „jakoukoliv záminkou zvyku, třebas i prastarého“. Jestliže však existuje nějaké zvykové právo, pak existuje i navzdory bezdůvodnému popírání jeho existence ze strany římské kongregace. Ze strany arcibiskupa Bugniniho to musí být chápáno jako záměrný pokus oklamat věřící, stejně jako Bugniniho popírání toho, že se protestantští pozorovatelé aktivně účastnili sestavování nové mše.

Spravedlnost a církevní právo

To nás přivádí k závěrečné otázce. Bylo by právo celebrovat tradiční mši odvozené od prastarého zvyku definitivně ztraceno, jestliže by jej papež konkrétně zrušil? Dá se velmi dobře říci, že nikoliv, a to v té míře, v jaké by byl tento krok nespravedlivý. Každý vládce včetně papeže – lze říci, že zvláště papeže – musí vládnout spravedlivě. Spravedlnost je základní ctnost, která nás ponouká k tomu, poskytnout každému člověku jeho práva nebo to, co se mu dluží. Když vládce nevydává spravedlivé zákony, lidé jemu podřízení nemají povinnost jej poslouchat, protože závazná pravomoc zákona odvisí od jeho spravedlnosti. Katoličtí teologové a odborníci na kanonické právo se shodují, že zákon je nespravedlivý, jestliže:

- 1) nenapomáhá veřejnému dobru,
- 2) je příliš tíživý pro ty, kteří mu podléhají, což znamená, že je nemožné jej naplnit, nebo je příliš obtížný či hrozivý.

Všechny objektivní důkazy jasně prokazují, že pokoncilní liturgická reforma nenapomáhá veřejnému dobru. Pastorační užitek, který se předpokládal, že z ní bude plynout, se neobjevil. To říká Msgr. Gamber jednoznačně: „*Pastorační užitek, který měla nová liturgie, jak doufalo mnoho idealistů, přinést, se neuskutečnil. Naše kostely se vyprázdnily navzdory nové liturgii (nebo kvůli ní?) a věřící nadále houfně opouštějí Církev.*“ A dále: „*Nakonec budeme muset my všichni uznat, že nové liturgické formy, i když byly na počátku dobře míněné, neposkytly lidu chléb, ale kamení.*“

Stěží se dá tvrdit, že prosazování změn, které jsou pastoračně totéž jako podávání kamenů místo chleba, je napomáháním veřejnému dobru. Ti, pro něž byl zákon zaveden, mají plné právo mu vzdorovat už jen z tohoto důvodu. Nespočet věrných katolíků, kteří by normálně byli těmi posledními, kteří by zpochybňovali jakékoliv rozhodnutí Nejvyššího velekněze, zcela jistě shledávají novou liturgii prostě nejen jako hrozivou a obtížnou, ale i jako takovou, že je nemožné, aby byla přijata, následkem čehož je nespravedlivá.

Kánon 214 Kodexu kanonického práva z roku 1983 uvádí, že věřící mají právo na bohoslužby podle předpisu vlastního obřadu. Mnozí věřící římského ritu shledávají jako nemožné uznat to, co se v jejich farnosti každou neděli odehrává, za svůj obřad. **Kardinál Ratzinger** poznamenal: „**Dnes se můžeme ptát: neexistuje již latinský ritus? Jistě o něm neexistuje žádné povědomí. Pro většinu lidí se liturgie jeví jako něco, na čem se ujednávají jednotlivá církevní shromáždění.**“

Kardinálův postřeh, že tradiční latinský (neboli římský) ritus již neexistuje, potvrzuje zcela upřímné uznání této skutečnosti ze strany P. Josepha Gelineaua, jednoho z nejvlivnějších členů komise, která novou mši stvořila, z roku 1976:

Římský ritus, jak jsme jej znali, již neexistuje. Byl zničen.“ Msgr. Gamber o zničení římského ritu svědčí ve své knize několikrát: „*Skutečné zničení tradiční mše, tradičního římského ritu s historií více než tisíce let, je celkovým zničením víry, na níž byl založen, víry, která byla zdrojem naší zbožnosti a naší odvahy nést svědectví o Kristu a jeho Církvi, inspirací nespočtu katolíků po mnoho staletí.*“

Je toto spravedlivým jednáním s poddanými ze strany papeže Pavla VI., který nebyl prostě jen jejich vládcem, ale i pastýřem? Co by člověk řekl o pastýři, který odvedl své stádo ze svěžích zelených pastvin, kde se ovce krmily v míru a po tisíc let se jim dařilo, na neúrodné skalnaté svahy kopců, kde číhají vlci?

Nová mše a koncil

Mrs. Gamber také ve své knize trvá na tom, že zrušení tradičního mešního řádu na úkor nového řádu, *Novus Ordo Missae*, je flagrantním porušením toho, co vlastně koncilní Konstituce o posvátné liturgii nařídila:

Bohužel a stručně řečeno, pobídka koncilu z článku 23 [Konstituce o posvátné liturgii], „že se nové formy mají zavádět jen tehdy, vyžaduje-li to opravdový a jistý užitek církve“ se všeobecně ignorovala...Ačkoliv se ten argument lidmi zodpovědnými za vytvoření nové mše používá znovu a znovu, nemohou tvrdit, že to co učinili je tím, co koncil ve skutečnosti chtěl. Instrukce ze strany Liturgické komise byly svou povahou obecné a otevřely mnoho možných cest k realizaci toho, co Komise stanovovala. Jediné prohlášení, které však můžeme pronést s jistotou je, že nový mešní řád, který se nyní objevil, by nebyl většinou koncilních otců schválen.

Požadavek v článku 23 Konstituce o posvátné liturgii velmi pečlivě odráží princip stanovený sv. Tomášem Akvinským pro změnu jakéhokoliv zákona: „Neměňte!“. Jeho vysvětlení by se mohlo zakládat na svědectví o následcích současné liturgické revoluce:

„...lidský zákon se potud správně mění, pokud se jeho změnou opatří obecný užitek. Avšak sama změna zákona, pokud na ní je, má jakési poškození obecného blaha; protože k zachování zákonů velmi platí zvyk: tolik, že to, co nastane proti obecnému zvyku, i když je o sobě velmi lehké, zdá se velmi těžké. Pročež, když se mění zákon, zmenšuje se přídržovací síla zákona, pokud se odstraňuje zvyk. A proto lidský zákon se nemá nikdy měnit, nenahradí-li se s některé strany obecnému blahu tolik, kolik je ubráno s této strany. A to se přihází buď z toho, že z nového ustanovení pochází nějaký velmi velký a zřejmý užitek; nebo z toho, že je největší nutnost, poněvadž navyklý zákon buď obsahuje zjevnou nepravost, nebo zachovávat jej je velmi škodlivě. Pročež praví Právník, že "při stanovení nových věcí má být zřejmá užitečnost, aby se ustoupilo od práva, které se dlouho zdálo správně".“ (Summa Theologica I-II ot. 97 čl. 2 odp.)

Každý kněz římského ritu by měl s odvoláním na *Quo Primum* svobodně sloužit tradiční mši „bez výčitek svědomí, bez hrozeb nějakými tresty, odsuzováním a zákazy“. Přinejmenším na základě ustanoveného zvyku by všichni celebranti měli mít svobodu užívat misál sv. Pia V. a všichni věřící se na něm podílet.

Zdroj: [The Angelus online](#)

Překlad: D. Grof